

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ВАКУЛЬТЕТ
Кафедра лісівництва

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан географічного
факультету

/дом. Калинич І.В./
« 02 » жовтня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Рівень вищої освіти	Магістр
Галузь знань	20 Аграрні науки та продовольство
Спеціальність	205 Лісове господарство
Освітня програма	Лісове господарство
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	Українська

Ужгород 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка природокористування» для здобувачів вищої освіти галузі знань **20 Аграрні науки та продовольство** спеціальності **205 Лісове господарство** освітньої програми «Лісове господарство».

Розробник: професор, доктор економічних наук Газуда Михайло Васильович

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри *лісівництва*

протокол № 2 від «01» жовтня 2024р.

Завідувач кафедри *Л.А. Потіш* Потіш Л.А.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

протокол № 3 від «02» жовтня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії *Л.А. Потіш* Потіш Л.А.

© Газуда М.В.2024 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування Показників Денна/заочна	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин –120	1-й	1-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
	2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання:	Лекції:	
аудиторних – 3	22	8
самостійної роботи студента – 4	Лабораторні/практичні:	
	20	6
Вид підсумкового контролю: усний	Самостійна робота:	
Форма підсумкового контролю: залік	78	106

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «**Економіка природокористування**» є набуття знань щодо раціонального природокористування у процесі господарської діяльності шляхом вивчення наукових основ економіки природокористування, зокрема формування у майбутніх спеціалістів-лісівників системи спеціальних знань і практичних навичок аналізу та планування процесу господарської діяльності з урахуванням екологічних постулатів збереження навколишнього природного середовища.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності:

Уміння використовувати концептуальні підходи для розуміння та аналізу економічних процесів у сфері природокористування.

Здатність адаптувати теоретичні знання до реальних умов господарської діяльності в лісовому господарстві з врахуванням екологічних обмежень.

Вміння обирати оптимальні шляхи використання природних ресурсів з урахуванням екологічних і економічних факторів.

Здатність працювати в команді та ефективно комунікувати з фахівцями інших галузей у процесі вирішення питань раціонального природокористування.

Постійне оновлення знань і навичок відповідно до новітніх тенденцій у галузі природокористування та екологічної економіки.

Фахові компетентності

Розуміння теоретичних основ та законів економіки природокористування, зокрема у контексті лісового господарства.

Вміння проводити аналіз ефективності використання природних ресурсів та прогнозувати наслідки господарської діяльності для екосистем.

Здатність розробляти плани сталого використання лісових та інших природних ресурсів, що мінімізують екологічний вплив.

Використання методів економічної оцінки, зокрема вартості лісових ресурсів, екосистемних послуг і збитків від їх надмірної експлуатації.

Вміння формувати стратегії, спрямовані на оптимізацію використання природних ресурсів у довгостроковій перспективі, враховуючи екологічні, економічні та соціальні аспекти.

Розуміння правових норм, що регулюють природокористування, та здатність застосовувати економічні механізми (податки, квоти, субсидії) для його оптимізації.

Уміння впроваджувати системи моніторингу стану природних ресурсів і проводити екологічний аудит з метою оцінки ефективності використання ресурсів.

Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, бази даних та інструменти аналізу для управління природними ресурсами та прогнозування екологічних ризиків.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Економіка природокористування**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми «Лісове господарство» (ОР «Магістр»): не передбачено

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Економіки природокористування»:

Очікувані результати навчання з дисципліни
Демонструвати знання еколого-економічних проблем використання і збереження природних ресурсів, а також окреслення пріоритетів та застосування концептуального підходу до раціонального природокористування як основи національної екологічної доктрини.
Вміти застосовувати основоположні принципи економіки природокористування й методи використовувані в процесі дослідження, зокрема окремих аспектів лісгосподарювання: екологічний, техніко-економічний, соціально-політичний.
Володіти знанням щодо обґрунтування системного екологічного підходу з окресленням стратегії оптимального використання природних ресурсів в сучасних умовах лісгосподарювання.
Вміти обґрунтовувати висновки, застосовувати набуті знання з метою їх подальшого розповсюдження у процесі власної діяльності.
Вміти здійснювати еколого-економічний моніторинг у сфері ведення лісового й мисливського господарювання в межах регіональної територіальної системи.
Володіти вмінням щодо формування оптимальної стратегії ведення лісового господарства в процесі забезпечення збалансованого розвитку економічної системи

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- опитування (короткочасне) за пройденими темами навчального матеріалу;
- спостереження за рівнем освоєння навчального матеріалу під час лекцій і практичних занять;
- поточне тестування за змістовими модулями;
- іспит за результатами 1 і 2 змістових модулів.

i

Методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: усні відповіді, письмове тестування, розрахункова робота, реферати, презентація результатів виконаних завдань та досліджень, іспит.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: перевірка рівня засвоєння теоретичного матеріалу дисципліни (теоретичний компонент оцінки, який складається з сумарних результатів проведених викладачем опитувань студентів і тестування) та індивідуальної (самостійної) роботи студента (практичний компонент – реферат, стаття, есе тощо). **Форма модульного контролю:** модульні контрольні роботи: тестові завдання, письмове опитування.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Розподіл максимальних балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота денна/заочна						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	CP	50	100
8	8/10	8/10	8/10	8/10	10/10		

T1, T2 ... – теми практичних робіт, CP – самостійна робота.

Розподіл максимальних балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота денна/заочна							Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	T11	CP	50	100
6/10	6/10	6	6/10	6	6	14/20		

T6, T7 ... – теми практичних робіт, CP – самостійна робота.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1 денна/заочна		Модуль 2 денна/заочна	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5/4	40/40	6/3	36/30
Самостійна робота	1	10/10	1	14/20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінка	Критерії оцінювання
50	Студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.
37,5	Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні окремих питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
25	Студент виявляє елементарні знання окремих положень, однак нездатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки в понятійному апараті.
12,5	Студент не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
0	Студент дає неправильну відповідь на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Максимальна кількість балів, яка може бути отримана студентом на екзамені 100 балів.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється у формі письмового опитування або тестування. Виконання модульної контрольної роботи передбачає надання відповідей на письмові завдання або тести. Кожний пакет тестів містить по 20 питань. кожна правильна відповідь на 1 тестове завдання оцінюється в 5 балів. Для отримання задовільної оцінки потрібно дати правильну відповідь на 12 питань.

Оцінювання за національною шкалою та системою ECTS здійснюється у порядку наведеному в таблиці.

Шкала оцінювання: національна за ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Тема 1. Теоретико-методологічні основи економіки природокористування

- Поняття та завдання економіки природокористування.
- Принципи раціонального природокористування та стійкого розвитку.
- Методологічні основи економічної оцінки природних ресурсів.
- Екологічна економіка та її роль у сучасному світі.

Тема 2. Сутність природних ресурсів та еколого-економічні проблеми їх використання

- Поняття та класифікація природних ресурсів.
- Вичерпні та невичерпні ресурси: особливості використання.
- Еколого-економічні проблеми нераціонального використання природних ресурсів.
- Сучасні підходи до раціонального використання та відтворення природних ресурсів.

Тема 3. Наукові засади раціонального природокористування.

- Принципи та підходи до раціонального природокористування.
- Системи та моделі управління природними ресурсами.
- Економічні механізми регулювання природокористування.
- Роль екологічного моніторингу у забезпеченні раціонального природокористування.

Тема 4. Економічна оцінка природних ресурсів

- Поняття та методи економічної оцінки природних ресурсів.
- Ринкові та неринкові підходи до оцінки природних ресурсів.
- Оцінка екосистемних послуг.
- Використання результатів економічної оцінки в управлінні природними ресурсами.

Тема 5. Економічні методи управління, регулювання раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища.

- Податкові та фінансові механізми регулювання природокористування.
- Квоти, ліцензії та інші інструменти регулювання використання природних ресурсів.
- Економічні стимули та санкції у сфері охорони навколишнього середовища.
- Екологічне страхування та плата за забруднення: сутність і застосування.

Модуль 2

Тема 6. Моніторинг і система екологічної інформації у сфері природокористування.

- Поняття та завдання екологічного моніторингу.
- Види та методи моніторингу природних ресурсів.
- Системи екологічної інформації: структура та призначення.
- Використання результатів моніторингу для прийняття рішень у сфері природокористування.

Тема 7. Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища

- Основи економічного механізму природокористування.
- Взаємозв'язок між економічним розвитком і охороною навколишнього середовища.
- Інструменти економічного механізму для охорони навколишнього середовища.
- Оцінка ефективності економічного механізму природокористування.

Тема 8. Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності.

- Поняття економічної ефективності природоохоронної діяльності.
- Соціальні аспекти природоохоронної діяльності.
- Методи оцінки економічної та соціальної ефективності екологічних заходів.
- Вплив природоохоронної діяльності на економічний розвиток і добробут населення.

Тема 9. Міжнародний моніторинг у сфері природокористування

- Поняття та значення міжнародного моніторингу природокористування.

- Основні міжнародні організації та їх роль у моніторингу природних ресурсів.
- Методи та технології міжнародного моніторингу екологічних змін.
- Приклади міжнародних програм та угод з моніторингу природокористування.

Тема 10. Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля

- Ключові міжнародні угоди та конвенції у сфері охорони довкілля.
- Найкращі практики та моделі охорони довкілля з різних країн.
- Роль міжнародних організацій у сприянні екологічному співробітництву.
- Виклики та перспективи міжнародного співробітництва в охороні навколишнього середовища.

середовища.

Тема 11. Забезпечення сталого економічного розвитку в контексті збереження і охорони довкілля

- Поняття сталого економічного розвитку та його основні принципи.
- Взаємозв'язок між сталим розвитком і охороною навколишнього середовища.
- Стратегії забезпечення сталого розвитку в різних секторах економіки.
- Роль інновацій та технологій у досягненні сталого розвитку та збереженні довкілля.

6.2. Структура навчальної дисципліни

№ п/ п	Назва теми	Форми навчання							
		денна				заочна			
		Всього годин	у тому числі			Всього годин	у тому числі		
			Лекції	Практичні заняття	СРС		Лекції	Практичні заняття	СРС
1-й семестр									
Модуль 1. Теоретико-методичні основи економіки природокористування									
1.	Теоретико-методологічні основи економіки природокористування	9	2	1	6	9,5	0,5	-	9
2.	Сутність природних ресурсів та еколого-економічні проблеми їх використання	9	2	1	6	11,5	0,5	2	9
3.	Наукові засади раціонального природокористування.	10	2	2	6	12	1	2	9
4.	Економічна оцінка природних ресурсів	10	2	2	6	10	1	-	9
5.	Економічні методи управління, регулювання раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища.	12	2	2	8	11	1	-	10
	Разом за модуль	50	10	8	32	54	4	4	46
Модуль 2. Забезпечення процесу раціонального природокористування									
6.	Моніторинг і система екологічної інформації у сфері природокористування.	11	2	2	7	12,5	0,5	2	10
7.	Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища	11	2	2	7	10,5	0,5	-	10
8.	Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності.	12	2	2	8	10,5	0,5	-	10
9.	Міжнародний моніторинг у сфері природокористування	12	2	2	8	10,5	0,5	-	10
10.	Світовий досвід і міжнародне	12	2	2	8	11	1	-	10

	співробітництво у сфері охорони довкілля								
11.	Забезпечення сталого економічного розвитку в контексті збереження і охорони довкілля	12	2	2	8	11	1	-	10
	Разом за модуль	70	12	12	46	66	4	2	60
	Всього годин:	120	22	20	78	120	8	6	106

6.3. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Наукові основи економіки природокористування.	1	2
2	Сутність природних ресурсів та еколого-економічні проблеми їх використання	1	
3	Наукові засади раціонального природокористування.	2	
4	Економічна оцінка природних ресурсів	2	
5	Економічні методи управління, регулювання раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища.	2	2
6	Моніторинг і система екологічної інформації у сфері природокористування.	2	
7	Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища	2	
8	Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності	2	
9	Міжнародний моніторинг у сфері природокористування	2	2
10	Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля	2	
11	Забезпечення сталого економічного розвитку в контексті збереження і охорони довкілля	2	
	Усього	20	6

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Теоретико-методологічні основи економіки природокористування	6	9
2	Сутність природних ресурсів та еколого-економічні проблеми їх використання	6	9
3	Наукові засади раціонального природокористування.	6	9
4	Економічна оцінка природних ресурсів	6	9
5	Економічні методи управління, регулювання раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища.	8	10
6	Моніторинг і система екологічної інформації у сфері природокористування.	7	10

7	Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища	7	10
8	Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності	8	10
9	Міжнародний моніторинг у сфері природокористування	8	10
10	Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля	8	10
11	Забезпечення сталого економічного розвитку в контексті збереження і охорони довкілля.	8	10
Разом		78	106

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: комп'ютер, проектор, мережа інтернет домену uzhnu.edu.ua (www.uzhnu.edu.ua), платформа електронного навчання ДВНЗ «УжНУ» (<https://e-learn.uzhnu.edu.ua>).

Матеріальне забезпечення: забезпеченість навчальними приміщеннями, комп'ютерними робочими місцями, мультимедійним обладнанням.

Програмне забезпечення: Програмний пакет Microsoft productdescriptionWin starter7 sp1,

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Залеський І.І., Клименко М. О. Екологія людини: підручник. К.: Видавничий центр „Академія”, 2005. 288 с.
2. Дорогунцов С.І., Ральчук О.М. Управління техногенно-екологічною безпекою у парадигмі сталого розвитку. К.: Видавництво „Наукова думка”, 2001. 174 с.
3. Дубас Р. Г. Економіка природокористування. Навч. посібник. К.: КНТ, 2009. 448 с.
4. Екологічне управління: підручник/В.Я.Шевчук, Ю.М.Саталкін, Г.О.Білявський та ін. К.: Либідь, 2004. 432с.
5. Екологія: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 1999. 152 с.
6. Запольський А.К., Салюк А.І. Основи екології: підручник; за ред. К.М.Ситника. К.: Вища шк., 2001. 358 с.
7. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика: навч. посібник. К.: Заповіт, 1996. 352 с.
8. Кучерявий В.П. Екологія. Львів: Світ, 2000. 500 с.
9. Мельник Л. Г., Сотник І. М., Чигрин О. Ю. Економіка природних ресурсів: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2010. 348 с.
10. Мельник Л.Г. Экологическая экономика: ученик. Сумы: Издательство «Университетская книга», 2001. 350 с.
11. Руснак П.П. Економіка природокористування. навч. посібник. Київ „Вища школа”. 1992. 318 с.
12. Соколенко С.І. Глобалізація і економіка України. К.: Логос, 1999. 568 с. (Розділ 11. Біопідприємництво заради майбутнього, с.441-485).
13. Стеченко Д.М. Управління регіональним розвитком: Навч. посіб. К.: Вища шк., 2000. 223с. (Розділ 4. Управління регіональним природо-користуванням, с.128).

14. Туниця Т. Ю. Збалансоване природокористування: національний і міжнародний контекст. К. : Знання, 2006. 300 с.
15. Філіпенко А. С. Економічний розвиток сучасних цивілізацій: навч. посібник. / А. С. Філіпенко. К.: Либідь, 2000. 574 с.
16. Хвесик М.А., Горбач Л.М., Кулаковський Ю.П. Економіко-правове регулювання природокористування: Монографія. К.: Кондор, 2004. 524 с.
17. Царенко О. М. Основи екології та економіка природокористування. Курс лекцій. Практикум: навч. посібник. 3-є вид., перероб. і доп. Суми: ВТД „Університетська книга”, 2007. 592 с.
18. Черевко Г., Черевко І., Василенка Н. Економіка природокористування: навч. посібник. Л.: Ліга-Прес. 2013. 700 с.
19. Шувар І. А., Снітинський В. В., Бальковський В. В. Екологічні основи збалансованого природокористування: навч. посібник. Львів-Чернівці: Книги-XXI, 2011. 760 с.
20. Яремчук І.Г. Економіка природокористування: Навч. посібник. К.: Видавничий центр „Просвіта”, 2000. 431с.
21. Буркинський Б., Галушкіна Т. Глобалізація економіки та національна екологічна доктрина// Економіст. 2002. № 9. С. 20-23.
22. Гайнріх Д., Гергт М. Екологія: dtv-Atlas: Пер. з 4-го нім. вид. К.: Знання-Прес, 2001. 287 с.
23. Гардашук Т. Екологічна політика та екологічний рух: сучасний контекст. К. Знання: 2000. 252 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

24. Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> –
25. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> –
26. Бібліотека економіста. URL: <http://library.if.ua/>
27. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
URL:<http://www.nbuv.gov.ua>